

Tartu Linnamuuseum 2006. aastal

Helve Russak

Käesoleva ülevaate eesmärgiks on esitada Tartu Linnamuuseumi tegevuse tulemused muuseumi peamiste töövaldkondade – kollektiooni, teadustöö ja muuseumipedagoogika alal 2006 aastal.

I KOLLEKTSIOON

TABEL. Kogude suurus, juurdekasv ja inventeerimine.

Kogu	Suurus 1.01.2007	Juurde- kasv 2006	Inventee- ritud 2006
Tartu Linnamuuseumi põhifond kokku	120822	3438	2933
ajalooline kogu	11360	282	297
arheoloogiakogu	39629	1470	1470
arhiivmaterjalide kogu	27321	276	
fotokogu	31774	1399	637
audio-videokogu	2528	0	0
kunstikogu	1409	9	21
numismaatikakogu	6801	2	508
raamatukogu		86	–
Oskar Lutsu majamuuseum	4599		106
ajaloolised esemed	131		0
arhiivmaterjalid	834		21
arhiivraamatukogu	1045		9
fotokogu	2566		76
kunstikogu	23		0
teaduslikud abimaterjalid		20	–

1. **Ajutisi vastuvõtuakte** koostati 191 eseme, ajutisi deponeeringuid muuseumi põhifondist 140 eseme kohta.
2. **Kollektsiooni korrashoiu tagamiseks teostati inventuure** numismaatika-kogus Gustav Matto kollektsioonis, arheoloogiakogus (A-80–83, A-85–91, A-94, A-96–100, A-102 ja A-105), graafikakogus ja Karl Ristikivi maja-muuseumis. Alustati väärismetallist esemete inventuuri.
3. 2006. aastal **restaureeriti** 140 museaali OÜ-s *Pindisain, Ennistuskogas Kanut* ning Rein Olli ja Maie Austa poolt. **Konserveeriti** 168 lehte pabermaterjale (käsikirjad, diplomid) ja korrastati 3 püsiekspositsioonis olevat albumit. **Puhastati** 185 tekstiil- ja 77 metall-eset (märgid, kirjutusmasin) ning 2 reisikohvrit. Lutsu muuseumi kogudes puhastati fotoalbum koos fotodega, 3 heliplaati, 792 raamatut ja ajakirja ning korrastati köitmiseks 47 raamatut.
4. **Tekstiilikogus** oli 2006. aasta lõpus 4017 museaali. Aastaga lisandus 40 uut eset. Tekstiilikogust laenutati 387 museaali, hoidlasse tagastati 447. Kontrolliti esemete säilivust ja hoiutingimusi. Tekstiilifondi elektroonilistele nimekirjadele lisandusid vimplite, Tartu Linna Tööstuskombinaadi toodangu näidiste, üliõpilaskorporatsioonide esemete, õmblusvabriku “Sangar” toodangunäidiste, nahk-pudu, ülerõivaste, mänguasjade, koolivormide ja kattevaipade nimekirjad. 19. sajandi Tartu Linnakodaniku maja töötajatele ja kahele muuseumipedagoogile ömmeldi ajaloolised kostüümid, komplekteeriti ja laenutati rõivaid hansapäevadeks.
5. **Ajaloolises kogus** koostati kellade nimekirjad elektroonilise digifotoandmebaasi jaoks, tulme jagati alakogudesse ja magasineeriti. Kohakataloogi kanti 220 eset. Näitustele, etendustele ja uurijatele laenutati 544 eset. Ajaloolist kogu tutvustati Tartu Kutsehariduskeskuse, Eesti Kunstiakadeemia jt koolide õpilastele, üliõpilastele ja linnakodanikele.
6. **Arheoloogiakogus** korrastati ja paigutati arheoloogia fondi järgmised alakogud: A-139, A-140, A-148, A-151, A-154, A-155, A-157 ja A-158. Enimkasutatavate arheoloogiliste esemete digifotode kogu täiendati 2006. aastal 440 fotoga ning 1. jaanuari 2007. a seisuga oli selles kokku 743 fotot. Tartus toimunud arheoloogilisi uuringuid kajastavasse nimekirja lisati 9 arheoloogilist kogu (A-157–165).
7. **Arhiivkogus** paigutati fondi ja märgiti kohakataloogi 276 säilikut 2006. aasta juurdekasvust. Toimus 160 konsultatsiooni ja laenutust ning teenindati 29 uurijat. Koostati restaureerimisvalim 54 säilikut. Arhiivfondi tagastati 61 säilikut.
8. **Fotokogusse** paigutati 2006. a. juurdekasvust 1399 fotot. Toimus 592

konsultatsiooni ja teenindati 48 uurijat. Fotokogusse skaneeriti 10 fotot Maimu Pedius-Pikandi erakogust (TMF 1204 ja TMF 1232).

Muuseumi klientidele skaneeriti 21 arhiivkogu säilikut ja 118 fotot.

II TEADUSTÖÖ

1. Arvandmed **teadusliku inventeerimise** kohta on esitatud tabelis. Inventeeritud museaalidest kirjeldati andmebaasis KVIS/MUIS kokku **1442**, sh 508 münti, 297 ajaloolise kogu eset ja 637 fotot. Käsitsi kirjeldati **1491** museaali, sh 21 kunstikogu museaali ja 1470 arheoloogilist leidu. **Oskar Lutsu Majamuuseumis** kirjeldati käsitsi 106 museaali.

2. **2006. aastal koostati muuseumis 11 näitust:**

Elu ja kujutluse piiril (Oskar Lutsu Majamuuseumi püsinäitus), *Ajalooline mööbel, Käsitöönurk, Tartu jalatsid ja kingsepad, Kui rong tuli – 130 aastat rongi saabumisest Tartusse; ...ju Tartu poole koidu eel... – Vene kultuur 19. sajandi Tartus* (venekeelne stendinäitus), *Gaudeamus. Üliõpilaslaulupeod, “1906” – Eesti kutseline teater 100, “Tammelinna telg ja kaared” – Arhitektid E. J. Kuusik, A. Podčekajev, A. Matteus, N. Kusmin ja A. Kirsi ja nende looming, The main Activities in Tartu City Museum (Estonia) for Seniors ning Tartu Julgeolekuosakonna töö-, spordi- ja pidupäevad* (koostajad Riigiarhiivi töötajad Liivi Uuet ja Ainu Purje, täiendanud Pearu Kuusk). **Ettevalmistamisel** olid näitused: *Vanemuise seltsi vana maja ekspositsioon, Erilaager nr. 1 – Inta, Rohkem valgust ja Mündid Gustav Matto kollektsioonist.*

3. **Kirjastamistegevus.** 2006. aastal ilmusid trükis:

- *Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 12* (132 lk);
- *KGB muuseumi väljaanne Kommunismis rikokset ja Viron vapaustaistelu;*
- kolm *postkaarti* KGB Kongide muuseumi ekspositsioonist;
- näitusekataloog *“1906” – Kutseline Vanemuise teater 100* (18 lk);
- Rudolf Julius von zur Mühlen, *Dorpater Skizzen* (7 lk);
- Tartu Linnamuuseumi Eesti maalikogu kataloog Tartu muuseumide kunstikogude elektroonilises väljaandes (<http://yllatus.virtuaalmuuseum.ee>).

Kordustrükkidena ilmusid eesti- ja ingliskeelsed püsinäituse voldikud *Dorpat. Jurjev. Tartu* ning soome- ja venekeelsed voldikud *Narva mnt 23 – hoone ja omanikud* ning KGB Kongide Muuseumi trükis *Crimes of Communism and Struggle for Estonia's Freedom.*

4. **Rahvusvahelised koostööprojektid**

Alustati osalemist rahvusvahelises Páris-Soome ja Eesti Interreg

III A projektis HIT – History in Town. Projekti finantseeritakse Euroopa

Regionaalarengu Fondist (ERDF) ning seda teostatakse Lõuna-Soome ja Eesti INTERREG III A programmi raames. Projekt kestab 01.01.2006–31.12.2007. Projekti juhtpartner Soomes on Turu Maakonnamuuseum, põhi-partner Eestis Tartu Linnamuuseum. Partnerid on Eesti Rahva Muuseum, Tartu Mänguasjamuuseum, Päris-Soome käsi- ja kunstitegevuse ühing ning selle Turu, Laitila, Raisio, Paimio, Perniö, Pöytyä, Loimaa osakonnad. Projekti koostööpartnerid: Aboa Vetus & Ars Nova Muuseum, Antoniuse Gild, Eesti Ajaloomuuseum, Eesti rahvakunsti ja käsitöö liit, Gullkrona, Muinaskunstiühing Ukonvakka, Naantali Muuseum, Nautelankoski Muuseum, Pärnu Muuseum, Narva Muuseum, Soome põllumajandusmuuseum Sarka, Eesti Põllumajandusmuuseum, Viljandi Kultuuriakadeemia, Anu Raud, Tartu Kõrgem Kunstikool, Turu Ülikooli arheoloogia õppetool.

2006. aastal lõppes rahvusvaheline koostöönaütus *Pots & Princes*. Projekt teostus aastail 2004–2006. **Projekti koordinaator** oli Aboa Vetus & Ars Nova muuseum (Soome). **Projekti partnerid:** Tartu Linnamuuseum, Danmarks Nationalmuseum, Bymuseum Köpenhamn, Ajaloo Instituut, Suomen Kansallismuseo, Turun Maakuntamuseo, Bereich Archäologie der Hansestadt Lübeck, Muzeum Archeologiczne Gdansk, Kulturen (Lund), Lödöse Museum, Statens Historiska Museum ja Stockholms Stadsmuseum.

2006. aastal uuendati projektitaotlust Euroopa Liidu hariduse ja kultuuri peadirektoraadi projektikonkursile. Euroopa Komisjoni konkursile *Meetmed peamiste küüditamisega seotud objektide ja arhiivide säilitamiseks ja nende mälestuse jäädvustamiseks* esitati projekt *KGB Cells Museum*, mis sai positiivse vastuse 2006. a. detsembris. Projekti kogusumma koos Tartu Linnavalitsuse ja Tartu Linnamuuseumi omafinantseeringuga on 14 883 eurot. Projekti toimumisaeg on 01.11.2006–01.10.2007.

Osalemisnõusolek anti Langelandi Muuseumi (Taani) juhitavale ettevalmistamisfaasis olevale rahvusvahelisele projektile *Protection of Historically Valuable Installations and Sites from the Cold War Period (Külma sõja aegsete ajaloolise väärtusega rajatiste ja paikade kaitse)*.

5. Lokaalsetest projektidest teostati:

- Karl XI bastioni võlvkäigu ekspositsiooni lähteülesanne;
- Tartu Tuletõrjeühingu ajalooto ekspositsioon, mis avati 11.12.2006.

6. Koostati järgnevad tegevuskavad ja aruanded:

- Tartu Linnamuuseumi aruanne, statistika ja seletuskiri 2005;
- Tartu Linnamuuseumi tööplaan 2007;

- HIT-projekti I, II ja III perioodi aruanded juhtpartnerile, siseministeeriumile ja Tartu LV välisprojektide osakonnale;
- sisu- ja finantsaruanne SA Socrates Eesti büroole Grundtvigi kontaktseminaril osalemise kohta;
- vastused Eesti Ajaloomuuseumi küsimustikule Eesti lähiajaloo uurimise programm 1917–1991;
- lähteülesanne Tartu Linnamuuseumi juurdeehituse projektile Narva mnt 23;
- Eesti Muuseumiühingu tegevuse aruanne 2003–2006.

7. Tartu Linnamuuseumi töötajate uurimistööd (artiklid, ettekanded ja püsinäitused):

Arvi Haak

Artiklid:

Arvi Haak ja Aivar Kriiska. *Narva Suur tn 22, 24 ja 26 kruntidelt leitud kesk-aegne ja varauusaegne keraamika*. – Narva Muuseumi toimetised, nr 6. Narva, 2006, lk 127–135;

Uusi andmeid Viljandi ordulinnuse uurimisest (2000–2004). Ettekande kokkuvõte. Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 2004–2005. Tartu, 2006, lk 350–352.

Ettekanded:

Arheoloogilised uuringud Viljandis ja Helmes 2006. Ettekanne Eesti Arheoloogiaseltsi koosolekul Tallinnas 01.12.2006;

Tartu Linnamuuseumi arheoloogiline kogu ja koostöövõimalused muuseumipedaagoogide ja käsitöömeistritega. Ettekanne koos Eero Heinlooga HIT-projekti õppepäeval Tartu Linnamuuseumis 27.11.2006.

Eero Heinloo

Tartu lõunapoolne eeslinn kesk- ja varauusajal arheoloogia andmetel. Bakalaureusetöö. (Juhendaja A. Mäesalu; 2006. aasta Eesti Teaduste Akadeemia üliõpilaste teadustööde konkursi I auhind.)

Artikkel:

Rünno Vissak, Eero Heinloo. *Archaeological investigations at Lai Street in Tartu*. – Arheoloogilised välitööd Eestis 2005. Tallinn, 2006, lk 111–117.

Ettekanded:

Tartu Riia-eeslinn kesk- ja varauusajal – seniste uurimistööde tulemused. Ettekanne seminaril Elu keskaegses linnas Turus 11.10.2006;

Tartu Linnamuuseumi arheoloogiline kogu ja koostöövõimalused muuseumipe-

dagoogide ja käsitöömeistritega. Ettekanne koos Arvi Haagiga HIT-projekti õppepäeval Tartu Linnamuuseumis 27.11.2006.

Teesi Kivivare

Artiklid:

Tartu Linnamuuseumi kogude poliitika. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12). Tartu, 2006, lk 3–13;

Mnsc Mündid Gustav Matto kollektsioonist. Näitusekataloog Tartu Linnamuuseumile.

Ettekanne:

Tartu Linnamuuseumi kogude poliitika. 25. linnaajaloo päeval Tartu Linnamuuseumis, 31.10.2006.

Külliki Kuusk:

Näitus:

Kirjanik Oskar Luts: elu ja kujutluse piiril. Oskar Lutsu majamuuseumi püsinäitus.

Pearu Kuusk

Artiklid:

NKVD keldrist muuseumiks. Tartu “ballist majast” ja KGB kongidest. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12). Tartu, 2006, lk 47–54;

KGB kongide muuseum. – Muuseum 1 (19), 2006, lk 21–22;

KGB kongide muuseum Tartus. – Eesti Elu (Kanada), 9. juuni 2006. a;

KGB kongide muuseum Tartus. – Vaba Eesti Sõna (USA), 21. juuni 2006. a;

Mnsc Nõukogude Liidu julgeolekuorganite võitlus vastupanuliikumisega Eestis aastatel 1944–1947. (28 lk.) Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Sihtasutusele (ilmub ingliskeelsena 2007. a., toimetaja Toomas Hiio).

Julgeolekuorganite võitlus Eesti vastupanuliikumisega sõjajärgsetel aastatel. Banditismivastase võitluse osakond (1944–1947). (30 lk.) Ajaloorhiivi toimetistele (ilmub 2007, toimetaja Tõnu Tannberg).

Raamat:

Nõukogude võimu labingud Eesti vastupanuliikumisega. Banditismivastase Võitluse Osakond aastatel 1944–1947. Tartu, 2007. (Teaduslik toimetaja Tõnu Tannberg);

Ettekanne:

NKVD keldrist muuseumiks. Tartu “ballist majast” ja KGB kongidest. 25. linnaajaloo päeval Tartu Linnamuuseumis, 31.10.2006;

Operatsioon "Priboi" – 1949. a. märtsiküüditamine Eestis; Sundasumiselt ja nõukogude vangilaagritest tagasipöördumine. KGB kongides märtsiküüditamisele pühendatud üritusel 25.03.2006.

Ettekandepäevade korraldamine:

1) 1949. a. märtsiküüditamisele pühendatud üritused 25.03.2006 KGB kongide muuseumis ja Tartu Linnamuuseumis;

2) ettekandepäev Ungari 1956. a. ülestõusu tähistamiseks 21.10.2006 Tartu Linnamuuseumis;

3) Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Sihtasutuse väljaande *Estonia 1940–1945. Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity* esitlus 7.04. Tartu Linnamuuseumi saalis. Tutvustava ettekandega esines raamatu toimetaja Toomas Hiio.

Osalemine rahvusvahelisel ajalooseminaril *Wenn das Unrecht verblasst – Die kommunistische Diktatur in den Museen Europas* Berliinis 17.–18.11.

Trükiste toimetamine:

Crimes of Communism and Struggle for Estonia's Freedom. – KGB kongide muuseumi ingliskeelse brošüüri teksti toimetamine. Kasutatud Estonian American Fund for Economic Education, Inc. (EAF) (esimees Ago Ambre) rahalist toetust.

Kommunismis rikokset ja Viron vapaustaistelu. KGB kongide muuseumi soomekeelse brošüüri teksti toimetamine.

Evi Kärkla:

Artikkel:

Tartu kesklinna välisilme muutumine. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12). Tartu, 2006, lk 24–36.

Ettekanne:

Tartu kesklinna välisilme muutumine. 25. linnaajaloo päeval Tartu Linnamuuseumis, 31.10.2006.

Aime Kärner

Artiklid:

Tartu Linnamuuseumi ajaloolise kogu kujunemise aspektidest. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12). Tartu, 2006, lk 14–22;

Kui rong tuli. – Muuseum 2 (20) 2006, lk 16–17;

Kommentaar:

Tartu linn, ehitatud [esmamainimine] aastal 1030. – Johann Christoph Brotze. Johann Christoph Brotze. *Estonica*. Toim. R. Pullat, A. Hein, I. Leimus, A. Viires. Tallinn, 2006, lk 215.

Ettekanded:

Tartu Brotze joonistel. Tartu linna päeval Tartu Linnamuuseumis 29.06.2006;
Tartu Linnamuuseumi ajaloolise kogu kujunemise aspektidest. 25. Tartu linna-
ajaloo päeval Tartu Linnamuuseumis 31.10.2006.

Heivi Pullerits

Artiklid:

Artikkel rubriigis *Meenutavad eestlased – Gaudeamus 50.* Tartu, 2006, lk 117–118;

Kuidas Miina kooli tuli. – Sajandi kool. Sada aastat Miina Härma Gümnaasiumi. Tartu, 2006, lk 341;

Sajandi murdepunktis. – Sajandi kool. Sada aastat Miina Härma Gümnaasiumi. Tartu, 2006, lk 227–229;

Tartu Linnamuuseumi kunstikogu kujunemine ja koosseis. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12), Tartu, 2006, lk 37–46;

Kas muuseum on ainult turumajanduslik institutsioon. – Postimees, 04.04.2006.

Eesti muuseumisüvi. – Videvik, 19.05.2006;

Ajaloolo lisavad erksust osavõtjate meenutused. (Kogumiku *Gaudeamus 50* retsensioon). – Tartu Postimees 03.07.2006;

Eesti kunst Tartu Linnamuuseumi kunstikogus. Kataloog ja virtuaalnäitus
<http://yllatus.virtuaalmuuseum.ee>;

Mnsc: *Tartu Linnamuuseumi ajalugu 1955–2005* (muuseumi hooned, kogud, väljaanded, näitused), 30 lk, Tartu Linnamuuseumile.

Retsensioonid:

Oskar Luts. Elu ja loomingu lugu. Aivar Kull. Tartu, 2006, 512 lk. Retsensioon autorile ja kirjastusele Ilmamaa.

Näituse kataloog:

„1906” – *Kutseline Vanemuise teater 100.* Tartu, 2006.

Ettekanded:

Klassitsistlik sisearhitektuur Tartus. Eesti Maaülikooli üliõpilastele Tartu Linnamuuseumis 04.04.2006;

Eesti Muuseumiühingu tegevuse aruanne 2003–2006. Eesti Muuseumiühingu aruande-valimiskoosolekul Kuressaares 15.05.2006;

Muuseumi osast Eesti ühiskonnas. Oskar Lutsu kihelkonnakool-muuseumis Palamusel 20.05.2006;

Aadlielulaad Pistohlkorsi palees. Tartu linna päeval 29.06.2006;

Kreutzwaldi nooruspõlv Tartus. Fr. R. Kreutzwaldi muuseumis Võrus 07.07.2006;

Tartu Linnamuuseumi kunstikogu kujunemine. 25. linnaajaloo päeval Tartu linnamuuseumis 31.10.2006;

*Tartu Eesti kultuurikeskuse*na. TÜ välisüliõpilastele Tartu Linnamuuseumis vene keeles 10.10.2006;

Kultuur Pistohlkorsi majas. Treffneri Gümnaasiumi õpilastele Tartu linnamuuseumis 12.12.2006.

Juhendatud TÜ geograafiatudengi Marko Lodjaku bakalaureusetööd *Tartu sillad*;

TÜ teatriteaduse õppetooli tudengeid (Anu Jalas, Karmen Lummo, Helena Kesolen) teemal *Tartu teatrielu 20. sajandi alguses*.

Liivi Rosenvald

Näitus:

Kirjanik Oskar Luts: elu ja kujutluse piiril. Oskar Lutsu Majamuuseumi püsinäitus. Koostatud koos Külliki Kuusega. Sama näituse majajuhi ja järjehoidja koostamine.

Ettekanne:

Oskar Luts Tartus. Miljöö, inimsuhted. Palamuse kihelkonnakool-muuseumis 08.09.2006;

Lutsu-aegne Tartu (koos Avo Rosenvaldiga) Tartu Kristlikus Kodus, Tartu Karlova seltsi klubiõhtul 10. ja 27.09.2006.

Helve Russak

Artiklid:

Tartu Linnamuuseum 2005. aastal. – Tartu Linnamuuseumi aastaraamat 2006 (12), Tartu, 2006, lk 103–128.

Tallinna kaupmehe garderoob 18. sajandi I poole varaloendites. – Vana Tallinn XVIII (XXII), Tallinn, 2007, lk 45–120.

Ettekanded:

The main activities in Tartu City Museum (Estonia) for seniors. Mondorf-les-Bains (Luksemburg) 01.07.2006;

Pistohlkorsi palee ja linnaajaloo kollektsioon. Osnabrückeri ülikooli kunstiajaloo osakonna üliõpilastele ja õppejõududele Tartu Linnamuuseumis 27.09.2006;

Ülevaade Tartu Linnamuuseumi tegevusest 2005. aastal. 25. linnaajaloo päeval Tartu linnamuuseumis 31.10.2006;

Täiskasvanuõpe Tartu Linnamuuseumis HIT-projekti kontekstis, IX täiskasvanud õppija nädalal Tartu Linnamuuseumis 18.11.2006.

Ettekandepäevade korraldamine:

Tartu rahu aastapäev (02.02.2006);

Tartu linna päev (29.06.2006);

25. linnaajaloo päev teemal *Linnakultuuri kolleksioon. Kujunemine ja kasutamine* (31.10.2006).

Toimetamine:

Tartu Linnamuuseumi 12. aastaraamatu koostamine ja artiklite toimetamine.

Silja Paris

Ettekanne:

Linnakultuuri pärand kohtub vaatajaga – kolleksioon näitusel. 25. linnaajaloo päeval Tartu Linnamuuseumis 31.10.2006.

Kristiina Tael

Artikkel:

Kristiina Tael, Kaari Siemer. *Mäng ja kool*, Muuseum 1/2006, lk 19–20.

Näitus:

Tartu Laulupeomuuseumi püsiekspositsiooni ettevalmistamine.

Rünno Vissak

Artiklid:

Rünno Vissak, Eero Heinloo *Archaeological investigations at Lai Street in Tartu*. – Arheoloogilised välitööd Eestis 2005. Tallinn, 2006, lk 111–117;

Tanel Moora, Rünno Vissak ja Kaarel Jaanits. *Archaeological excavations in Ihaste, Tartu*. – Arheoloogilised välitööd Eestis 2005. Tallinn, 2006, lk 141–160.

Ekspert hinnang:

Tartu Lai 11/13 krundil tekkinud muinsuskaitsetised probleemid. Võimalikke lahendusite ehitustegevusega tõusetuva obu osas kinnismälestisele ja kultuurkibile.

Ekspert hinnang Muinsuskaitseametile. 14. ja 21.03.2006.

Ettekanded:

Keskaegne Tartu Tartu kooliõpilastele Tartu Linnamuuseumis 14.02.2006.

8. Tartu Linnamuuseumi töötajad tegutsesid järgmistes komisjonides:

- Liivi Rosenvald: Oskar Lutsu 120. sünniaastapäeva ettevalmistustoimikond ja Tammelinna päevade organiseerimistoimikond;
- Avo Rosenvald: Tartu Linnaraamatukogu õpilaste kirjandusliku konkursi žürii liige;
- Heivi Pullerits: artiklikogumiku *Tartu II* koostamise toimetuskolleegium, Vanemuise vana maja ekspositsiooni töögrupp, Eesti muuseumi nõu-

kogu, näituse “1906” – Eesti kutseline teater 100 korraldustoimkond, Eesti välisministri kultuuriümarlaud, Kultuurivahetuse Nõukoda EV välisministeeriumis ja Eesti Muuseumiühingu rahvusvahelise muuseumipäeva ettevalmistustoimkond.

9. **Tasemeõppes** osalesid Kristiina Tael (Tartu Ülikooli ajaloo osakonna ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja magistriõppe I aasta üliõpilane); Külliki Kuusk (Tartu Ülikooli eesti kirjanduse õppetooli magistrant), Pearu Kuusk (Tartu Ülikooli ajaloo osakonna Eesti ajaloo õppetooli doktorant).

III AVALIKUD SUHTED JA MUSEUMIPEDAGOOGIKA

AVALIKUD SUHTED

1. Külastajad

Tartu Linnamuuseumi ja tema filiaale külastas kokku 15 242 inimest, sh Linnamuuseumi 7894, KGB konge 3900, Oskar Lutsu majamuuseumi 1570 ja 19. sajandi Tartu Linnakodaniku maja 1882 külastajat. **Ekskursioone** oli kokku **208**, sh linnamuuseumis 99, KGB kongides 47, Oskar Lutsu majamuuseumis 54 ja 19. sajandi Tartu Linnakodaniku majas 8.

2. Näitustegevus

Eksponeeriti 19 näitust, neist 6 *muuseumi peahoones*:

- *Härra kindral ja Taaralinna Esimene Kodanik*. Näitus Aleksander Tõnissonist (avatud 19.01.–30.04.2006);
- *Johann Christoph Brotze. Joonistusi ja käsikirju Eesti- ja Liivimaast*. Näitus Läti Akadeemilise Raamatukogu kogudest. (09.05.–10.07.2006);
- *Tartu Hansalinnade galeriis*. Mart Trummali fotonäitus (13.07–20.08.2006);
- *Kui rong tuli*. 130. aastat rongi saabumisest Tartusse (23.08–01.11.2006);
- Eevart Arrak. *Tartu maalid*. (03.11–15.12.2006);
- *Horisondid*. Teatrikunstnik Meeri Säre personaalnäitus (18.12.2006–28.02.2007).

KGB kongides:

- *Erilaager nr. 1 – Inta*. 02.01–01.06.2006;
- *Tartu Julgeolekuosakonna töö-, spordi- ja pidupäevad*. 14.06–30.12.2006.

Oskar Lutsu majamuuseumis:

- *Tammelinna telg ja kaared.* Näitus ehitusväärtuslikest hoonetest ja silmapaistvatest arhitektidest E. J. Kuusikust, A. Podčekajevist, A. Matteusest, N. Kuzminist ja A. Kirsipust. 12.05–15.07.2006.

Väljaspool muuseumi eksponeeriti 10 näitust 16 erinevas kohas:

1. *Härma kindral ja Taaralinna Esimene Kodanik. Aleksander Tõnisson ja Eesti vabadussõda 1918–1920.* Koostöös Jõhvi Muuseumi Seltsiga, avatud Jõhvi vallavalitsuses 20.06–30.07.2006; Tartu Raekojas 04.05–08.06.2006;
2. *Tartu jalatsid ja kingsepad* Antoniuse Gildis 29.05–04.06.2006;
3. *...ju Tartu poole koidu eel... Vene kultuur 19. sajandi Tartus.* Näitus Peterburi Kultuuripalees alates 10.–13.06.2006 ja Narvas Eesti muuseumide näitusefestivalil 25.09–20.12.2006;
4. *“1906” – Eesti kutseline teater 100* Vanemuise teatri fuajees 11.08–01.10.2006;
5. *Tartu rahu* – Miina Härma Gümnaasiumis 25.01 – 10.02.2006;
6. *Eesti Vabadussõda 1918–1920.* Tähtvere päevakeskuses 17.01.–1.04.2006;
7. *Saage tuttavaks! Tartu linnapea Karl Luik.* Vanemuise kontserdimajas 06.01.–09.02.2006, Maarjamõisa polikliiniku kohvikus 09.02.–26.04.2006, TÜ raamatukogus 26.04.–10.06.2006;
8. *Gaudeamus. Üliõpilaslaulupeod* Rütüti tänaval ja TÜ kohvikus 20.06–20.08.2006;
9. *Tartu Hansalinnade galeriis.* Mart Trummali fotonäitus Tähtvere päevakeskuses 21.08.–01.10.2006;
10. Rahvusvahelist näitust *Potid ja printsid (Pots & Princes)* eksponeeriti Norras Bergenis alates 2005. aasta novembrist kuni 2006. a. alguseni ja Nya Lödösö Muuseumis kuni oktoobrini 2006.

3. Ettekandepäevad, konverentsid ja seminarid Tartu Linnamuuseumis:

3.1. 25. linnaajaloo päev. Linnakultuuri kolleksioon. Kujunemine ja kasutamine (31.10.2006)

Helve Russak *Tartu Linnamuuseumi tegevusest 2005. aastal;*

Teesi Kivivare *Tartu Linnamuuseumi kogumispoliitika;*

Pearu Kuusk *NKVD keldrist muuseumiks. Tartu “ballist majast” ja KGB kongidest;*

Aime Kärner *Tartu Linnamuuseumi ajaloolise kogu kujunemise aspektidest;*

Eevi Kärda *Tartu kesklinna välisilme muutumine Tartu Linnamuuseumi fotokogu põhjal;*

Heivi Pullerits *Tartu Linnamuuseumi kunstikogu kujunemine ja koosseis;*
 Silja Paris *Linnakultuuri püüand kohtub vaatajaga – kollektsoon näitusel.*

3.2. IV Tartu linna päev (29.06.2006)

Heivi Pullerits *Aadli elulaad Pistholkorsi palees;*
 Aime Kärner *Tartu Brotze joonistustel.*

3.3. HIT- History in Town. Projekti käsitöö õppepäev (27.11.2006)

Virve Tuubel *HIT-projekti käsitöö valdkonna hetkeseis ja koostöövajadused;*
 Triin Vaaro *Muuseumipedagoogika koostöö teiste valdkondadega
 pedagoogiliste materjalide tootmise osas;*

Arvi Haak, Eero Heinloo *Tartu Linnamuuseumi arheoloogiakogu ja
 koostöövõimalused käsitöömeistrite ja muuseumipedagoogidega*

Arvi Haak, Eero Heinloo ja Virve Tuubel *Kokkuvõtted arheoloogia seminarist
 "Põllumajanduslikud elatusallikad keskaegses linnas" ja
 "Elu keskaegses linnas". Turus 10.–11.10.2006*

Arvi Haak, Eero Heinloo *Arheoloogilised esemed Tartu Linnamuuseumi
 püsinäitusel ja fondiboidlas.*

3.4. Tartu rahu 86. aastapäevale pühendatud ettekandepäev (02.02.2006)

Heiki Pääbo *Ajalugu kui mõjutegur Eesti–Vene tänastes suhetes*

3.5. Seminar Muuseum on parim paik õppimiseks IX täiskasvanud õppija nädala raames (18.10.2006)

Helve Russak *Täiskasvanuõppe võimalused muuseumis HIT-projekti näitel;*

Virve Tuubel *Täiskasvanud õppija ERM-is;*

Kadi Pajupuu *Muuseum – mesipuu.*

3.6. Ettekandepäev Ungari 1956. a ülestõusu tähistamiseks (21.10.2006)

Viktória Tóth *1956. aasta revolutsioon, selle põhjused ja tagajärjed;*

Tõnu Tannberg *1956. aasta Poola ja Ungari sündmuste vastukajad Baltikumis:
 millest kõnelevad Moskva arhiivid?*

Enn Tarto *1956. aasta Eestis. Eellugu ja järellugu.*

3.7. 1949. aasta märtsiküüditamisele pühendatud ettekandepäev (25.03.2006)

Aigi Rahi-Tamm *Mida me teame küüditamisest?*

Pearu Kuusk *Sundasumisel ja nõukogude vangilaagritest tagasipöördumine;*

Enn Tarto *Vastupanu ja vangistusest vabanenute saatus Eestis.*

3.8. Ettekandepäev *Kui rong tuli. 130 aastat rongi saabumisest Tartusse* Tartu

Vaksalis (21.08.2006)

Tõnu Tammearu *Eesti raudtee areng 1870. aastast tänaseni;*

Riin Alatalu *Eesti raudteepärandi hetkeolukord;*

Aivar Roosaar *Tartu raudteejaama perspektiivid.*

4. Muuseumipedagoogika

2006. aastal töötati välja **muuseumipedagoogilised materjalid** Tartu Emajõe päevade ja UNICEFi sinise nädala pedagoogiliste programmide raames.

Tartu 19. sajandi Linnakodaniku maja valmistas koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooli ja Antoniusse Gildi nukukojaga ette muuseumitunnid *Vürtside sajand*, sellega seonduva puuteraamatu vaegnägijatele ning muuseumitunni (*Kodu*)masinate ajastu gümnaasiumi ja kutsehariduskoolide õpilastele. Olemasolevaid **muuseumitunde ja temaatilisi programme** arendati ja uuendati. Põhikooli ja gümnaasiumi õpilastele koostati pedagoogiline programm (muuseumitund): *Mina, Tartu kodanik*.

Tartu Linnamuuseumis koostati muuseumitund *Tartu raad ja raekoda* ning loodi samateemaline pedagoogiline esitlusprogramm, täiendati ekskursioonide juurde kuuluvaid pedagoogilisi töölehti, koostati juturetk *Emajõe legendid* ja töötati välja ideekontseptsioon 2007. aasta *tARTu kunstikuu* raames toimuvale õpitoale *Maru müts*. Mozarti 250. sünnipäeva tähistamiseks korraldati 16. detsembril muuseumi saalis etendus *Veel üks Mozart* (Raivo Adlase lavastus Mart Kivastiku käsikirja (Sirp 27.01.2006) järgi). Viidi läbi 93 pedagoogilist ja temaatilist üritust, sh 33 muuseumitundi (*Tartu raad ja raekoda*, *Mullamaal*, *Kell on aja näitaja*, *Keskaegne Tartu*, *Veneetsia peekrite ilu* jne), 20 ekskursiooni, 11 juturetke (*Toomemäe juturetk*, *Emajõe legendide juturetk* jt), 4 sünnipäeva-programmi ja 6 Tartu rahu rollimängu. Korraldati **19 pedagoogilist üritust:**

2. veebruaril – Tartu rahu 87. aastapäeva loeng. (Ettekandja Balti Kaitsekolledži lektor, TÜ doktorant Heiki Pääbo. Teema *Ajalugu kui peamine mõjur Eesti-Vene tänastes subetes*) Järgnes diskussioon;

22. veebruaril – Eesti Vabariigi 88. aastapäevale pühendatud viktoriin põhikoolile ja gümnaasiumile, epalkirjaga *Tartu seitsme võimu meelevallas*. Linna ajalugu *Liivi sõjast reformatsioonini*. Osales 38 võistkonda 10 koolist;

30. märtsil ja 4. aprillil – Etendus *64 ruutu ajaloo malelaua*l (Üliõpilasteater) Tartu Waldorf-gümnaasiumi, Annelinna Gümnaasiumi ja Nõo Reaalgümnaasiumi õpilastele.

19. mail – *Aadlipalee kevadball* – 13 esinejat, külalisteks 5 õpetajat ja 55 last Tartu Mart Reiniku ja Raatuse Gümnaasiumi 3. ja 4. klassidest.

9. oktoobril – *Linnamuuseumi savikoda* (koostöös keraamik Inga Talvisega).

Savikojas osalesid: Tartu Forseliuse Gümnaasiumi 5. klass (30 õpilast ja 2 õpetajat) ning Tartu Veeriku Kooli 8. ja 9. klass (20 õpilast ja õpetaja); 25. ja 26. novembril savikoda linnarahvale (37 inimest)

24. novembril – *Kodanikupäev* – Tartu Üliõpilaste Väitlusklubi väitlus teemal *Valitsus kaitseks isasid* (17 osalejat).

12.–20. detsembrini – *Linnamuuseumi jõulupäev*, kus sai jõuluelamuse 228 last ja täiskasvanut.

Muuseumipedagoogid osalesid projekti *HIT-History in Town* pedagoogikavaldkonna aruteludel ja õppepäevadel ning ühise veebitöövihiku kontseptsiooni väljatöötamisel, külastasid ERM-i pedagoogilisi programme. Viidi läbi fotokonkurss *Emajõe lood* ja laekunud töödest korraldati *Tartu Emajõe Päevade* (17.–20.08.2006) raames näitus. *Tartu Emajõe Päevade* raames valmistati ette ja viidi läbi neli ekskursiooni teemal *Emajõe kallas ja sillad*. Koordineeriti Tartu lastele ja noortele suunatud muuseumikülastuskampaaniat (november 2006) linnamuuseumis. Osaleti Tartu Linnavalitsuse noorsooteenistuse korraldatud *UNICEFi sinise nädala* projekti raames lastele ja noortele mõeldud ürituste aruteludel ja *tARTu kunstikuu* õpitubade arutelus Tartu Kunstimuuseumis. Ilmus Tartu Linnamuuseumi pedagoogilist tegevust tutvustav artikkel *Mäng ja kool* ajakirjas *Muuseum* 1/2006 (Kristiina Tael ja Kaari Siemer).

KGB kongides – juhendati 47 ekskursiooni. 25. märtsil toimusid KGB kongide muuseumis ja Tartu Linnamuuseumis **1949. a. märtsiküüditamisele** pühendatud üritused, kus kuulajaid oli üle 50, kokku külastas tasuta päeval KGB konge üle 100 inimese. Tartu Linnamuuseumi saalis kuulati Aigi Rahi-Tamme, Pearu Kuuse ja Enn Tarto temaatilisi ettekandeid. 21. oktoobril korraldati Tartu Linnamuuseumi saalis ettekandepäev **Ungari 1956. aasta ülestõusu** mälestuseks. 7. aprillil korraldati Tartu Linnamuuseumi saalis Inimusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Sihtasutuse väljaande *Estonia 1940–1945. Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity* esitlus. Tutvustava ettekandega esines raamatu toimetaja Toomas Hiio. Leinapäeval 14. juunil avati KGB kongides ajutine näitus *Tartu Julgeolekuosakonna töö-, spordi- ja pidupäevad*. Koguti materjale Komis paiknenud Inta vangilaagri kohta ning koostati näitus *Erilaager nr. 1 – Inta*, mis avati KGB kongide muuseumis 2007. a. alguses.

Oskar Lutsu majamuuseumis toimus 40 üritust (sh 6 muuseumitundi, 18 draamalugu ning 54 rühmakülastust (neist 5 juhendatud ekskursiooni)). Osaleti Tammelinna päevade läbiviimisel. Valmis näitus *Tammelinna telg* ja

kaared ning uus draamalugu *Kui Arno isaga.... – uued väljakutsed meie elus*. Tartu Pereraadiole koostati saade *Oskar Lutsult jõuludeks*. 07. jaanuaril, Lutsu 119. sünniaastapäeval toimus filmipäev peredele, 12. mail Tammelinna–Karlova päevade avamisüritused. Näituse *Tammelinna telg ja kaared* avamisel demonstreeriti dokumentaalfilme Anatoli Podčekajevist ja Arnold Matteusest. Näitust *Tammelinna telg ja kaared* eksponeeriti ka hiljem, 18.12.2006–12.01.2007 Oskar Lutsu nimelise Tartu linnaraamatukogu Tammelinna harukogus. 23. mail toimus majamuuseumi aiapäevade raames kaunite kunstide päev: aianäitused Tartu Kõrgema Kunstikooli tudengite kaltsuvaipadest ja Tartu Kunstikooli õpilaste akvarellidest, Epp Nõgese muinasjututund mudilastele ning muinasjutuetendus *Kuidas Buratino muinasjutte lappis* Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi 3. klasside õpilaste esituses (juhendasid Ave Rüüson ja Terje Käärik), Fr. Schilleri luuleetendus *Ibykose kured* Tamme Gümnaasiumi gümnaasistide esituses (juhendas Külli Saia), kunstiõpikoda pakutrükist ja viltimisest, mille viisid läbi Tartu Kõrgema Kunstikooli tudengid ja tekstiili-osakonna meister Liina Kool, Heino Elleri muusikakooli keelpillide ja plokkflöödi ansambli kontsert (juhendasid õpetajad Annela Läänelaid, Anneli Kuusk ja Jüri Kukk). 01. juunil toimus *aiapäevade lastekaitsepäeva* kontsert Tartu Pauluse kiriku tiibhoone saalis. Esinesid ansambel Crux & Reverend B. Pärast kontserti juhtis Marina Mets laulu- ja võistlusmänge peredele. 3. juunil toimus laste aiapidu sportlike mängudega. Viidi läbi 3 muuseumitundi kirjanik Oskar Lutsu elust ja loomingust, 3 tundi Lutsu näitekirjandusest (*Kapsapeast*) ja 18 draamalugu, nt *Nukilugu – metsamuinasjutt*, *Tootsi mitu nägu*, *Kes laskis parve põhja?*, *Isaga linna!*, *Rõõm*, *Kaunis kenad naljabambad* (huumoritund).

19. sajandi Tartu Linnakodaniku majas toimus 8 ekskursiooni, 36 muuseumitundi ja 6 üritust. Valmistati ette kõlatehnika õpituba, koostati programm, valiti sihtgrupp, osalejatele saadeti infolehed, kopeeriti õppematerjalid ja osteti vineerist kõlad. Kõlavöö õpitoad toimusid 08. aprillil, 21. aprillil, 06. mail. Viimases õpitoas 22. mail osalesid Eesti ja Soome käsitöölised ja meistrid ning osavõtjatele anti koolitustunnistused.

Elkooliealiste ja põhikoolide õpilastele valmistati ette munapäevade-programm *Libavõttepühad Linnakodaniku muuseumis*. 12.–13. aprillini toimus programmi raames 3 tundi, kus osalesid lasteaiad *Mõmmik*, *Väike Pauliine ja Rukkilill*. 15. juunil anti teaduslik konsultatsioon Hasse tahvelklaveri kohta Alo Põldmäele ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumile. Linnakodaniku maja kuraator Külliki Kuusk võttis 30. juunist 4. juulini osa muuseumipedagoogide õppereisist Soome Turusse ning osales 03. juulil muuseumipedagoogide

gide koosolekul Turu Maakonnamuuseumis seoses HIT-projektiga. Kavandati HIT-projektiga rahastatava töövihiku *Mina, Tartu kodanik* teemad, ülesehitus, kontseptsioon ja teostamise ajagraafik.

Pedagoogiliste programmide läbiviimiseks Linnakodaniku muuseumis koostati 5 projektitaotlust Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonnale. 12. septembril tutvustati 19. sajandi Tartu Linnakodaniku maja Gotlandi Ülikooli kunstiajaloo eriala üliõpilastele ja õppejõududele. 20. septembril toimus muuseumitund Tartu linna 19. sajandi ehitistest Eesti Maaülikooli eesti keele intensiivõppe rühmale. Toimus ettevalmistustöö Oskar Lutsu Majamuuseumi uue püsinäituse helitaustade loomiseks: proovilugemise katsetel hinnati laste lugemisuskust Tartu Descartes'i Lütseumis. 23. oktoobril toimus Heino Elleri nimelise Tartu Kõrgema Muusikakooli ja Otepää Muusikakooli õpilaste ja õpetajate sügiskontsert (Toetas Tartu Kultuurkapital). 01. novembril toimus *UNICEF-i sinise nädala* raames muuseumipäeva üritus – pabernukkude meisterdamine.

Muuseumitunde *Mina, Tartu kodanik* toimus Hugo Treffneri ja Mart Reiniku Gümnaasiumide, (vene õppekeelega) Annelinna Gümnaasiumi põhikooli ja Veeriku Kooli õpilastele. 2002. aastal PHARE-programmi raames valminud töövihik *Dorpat. Jurjev. Tartu* valmistati ette trükiks, et seda eesti-keelsena kasutada muuseumitundides eesti põhikoolidele. Eelkooliealiste ja põhikoolide õpilastele valmistati ette jõuluprogramm *Jõulutund Linnakodaniku muuseumis* ning 06.–22.12.2006 viidi läbi 27 jõulutundi.

19. sajandi Tartu Linnakodaniku muuseumi arendustegevus toimus: 1) muuseumi mängutoa arendamise (19. sajandi mänguasjade koopiade projekt); 2) temaatiliste jõulu- ja lihavõtteprogrammidega seotud reklaamesemete väljatöötamise ja 3) pööningu rekonstrueerimise kava väljatöötamise kaudu.

Tartu Linnamuuseumi ja selle filiaalide **tegevust kajastavad pressiteated jm info** edastati muuseumi koduleheküljele, Tartu Kultuuriaknasse, Interneti-leheküljele www.muuseum.ee jt meediakanalitesse. **Intervjuude** kaudu kajastati muuseumi tegevust Eesti Raadios, Klassikaraadios, Eesti Televisioonis, Kuku raadios, Tartu FM-is, Raadios Elmar, Postimehes ja Linnalehes. KGB kongide muuseumist anti tutvustav intervjuu Soome telekanalile MTV 3 (reporter Pertti Nyberg, eetris 18. aprillil 2006. a. MTV 3 hommikuprogrammis). Ilmus Ago Ambre artikkel *Pisaraid valav rukkilill taas paigas* Tartu Rukkilille mälestusmärgist ja KGB kongide muuseumist. Artikkel publitseeriti USA-s ilmuva ajakirja Vaba Eesti Sõna 2006. aasta 09. novembri numbris. Täideti Eesti Välisministeeriumi tellimus KGB kongide muuseumi brošüü-

rile *Crimes of Communism and Struggle for Estonia's Freedom*. Enamik neist trükistest leidis kasutust Eesti saatkondades abimaterjalina Eesti lähiajaloo tutvustamisel.

Tartu Linnamuuseum osales messil *Tourest 2006* (18.02.2006 Tallinnas; Veneetsia peekri õpitoa läbiviimine) ja 25.–26.03 Tartu Näituste messil *Suvi* (Veneetsia peekri õpitoa läbiviimine ja mündilöömine) ning 13.–16.07 Tartu hansapäevadel.

* * *

Tartu Linnamuuseumi tegevust 2006. aastal iseloomustab aktiivne töö muuseumi kollektsiooniga. Muuseumi tegevus mitmekesisust haridustegevuse arendamise ja koostööprojektides osalemise kaudu. Tartu Linnamuuseumi 2006. aasta töö tulemused annavad tunnistust muuseumi rolli laienemisest: tänapäevane muuseum suudab samaaegselt olla nii infoallikas kui ka ajaveetmis- ja suhtlemiskoht.